

ERDŐSZETI LAPOK

a

Magyar Erdőszegylet

Közlönye.

Harmadik évfolyam. X. füzet. Oktober 1864.

A faizási szolgálat megváltása.

Irta Erdődi Adolf.

(Vége.)

II. módozat.

E visszásságokat az 1857-ki Május 17-ki nyiltparancs is legalább hallgatva el látszott ismerni, miután annak illető tételei oly magyarázatot engednek, melynél fogva közép utat választva, a valóságos és a szabdaszerű anyagkészletek különbségének kiegyenlítése a két lehetőség bármelyikében, a termőképességnek megfelelő térség illő nagyobbítása vagy kisebbítése által eszközölhető.

A jogosultak így az első esetben eleinte csekélyebb, idővel azonban törvényes illetéküket fölülmuló tartamos hozamot nyernének, miglen azok a második esetben eleinte törvényes illetékük hasonértékénél nagyobb fatömeget vághatnának évenként, később azonban ennél csekélyebb termésre szorulnának. Ezt különben egyrészt lehetőleg

belterjes gazdaszat és erdőhasználat, meg a fával való takarékosabb bánásmód által lehetne kiegyenlíteni. Másfelől azok ekkép értékes anyagfőlöslég birtokába juthatnának s azt eladván oly pénztökére tehetnek szert, melynek megfelelő kamataiból a fahozam hiányát nagyon is könnyen pótolhatnák.

Hogy a térség ilyképi kipuhatólása a cs. nyiltparancs értelmében megengedhető, azt alig lehet kétségbe vonni, miután ott már az első fordában beállani kellő egyenlően tartamos fahozamról sehol sem tétetik egyenes említés, ellenben rendeltetik: „szakértők meghívása mellett a kitudott illeték fedezésére megkivántató erdőtért tekintettel a helyviszonyokra s különösen az erdőnek minőségére és termési képességére, minden telekre nézve minősége aránya szerint megállapítani.“ Az illető cikk végén pedig csak annyi mondatik:

„Továbbá ügyelni kell arra, hogy a jobbágyok számára oly minőségű erdőrészek hasitassanak ki, melyek a faizás folytonos“ — tehát nem már az első fordában egyenlően folytonos — „gyakorolhatására alkalmasak legyenek.“

„Minőség“ alatt pedig lehetetlen egyebet érteni, mint az illető erdő jelen állapotát, tekintettel annak fanemeire, korára, zárlatára és anyagkészletére.

És a kihatandó erdő nagyságát összevető tekintettel annak minőségére és termőképességére csak úgy lehet meghatározni, ha az a jelenleg lehető és a szabdaszerű fahozam átlagának alapján számíttatik ki.

Főltéve, hogy a cs. nyiltparancs e fölfogása helyes, a kihatandó erdő térnagyságának meghatározásában következőleg kellene eljárunk:

1-ör Meghatározandó a jogosultak illetékének pénzértéke a már föntebb bőven taglalt mód szerint;

2-ör Dönteni kell az üzemmód és fordatartram felett, melyhez magukat a jogosultak a nekik kihatandó erdőrész kezelésében tartani kötelesek lesznek;

3-or A kihasítandó erdő növekvési viszonyait pontosan kell megvizsgálni s e szerint a fönt föltett üzemmód és fordatartram alapján annak holdankénti szabdaszerű termőképességét meghatározni. A termőképességnek megfelelő szabdaszerű hozamhoz kell még a holdanként bekövetkező közbeső használatot adni;

4-er A kihasítandó erdő jelen készletét pontosan megbecsülvén, ebből tudományos elvekre alapított módon a jelenleg lehető fazozam kiszámítandó.

5-ör A 3-ik és 4-ik pont szerint kipuhalt hozamok átlaga veendő, annak pénzértéke a találtató különbékek szerint meghatározandó és ehez azon mellékhasználatok évi értéke hozzá adandó, melyek használatára a volt jóbbágyok törvényesen nem valának jogosítva, mint például a gubics szedés, sok helyütt a legelő s at.

6-or ha egy hold átlag hozamának így kitudott értékével az összes jogosultak illetőségének értékét elosztjuk, úgy a holdak azon számát nyerjük, mely szükséges ez illetőségnek az úrbéri nyiltparancs értelmében, tekintettel az erdő minőségére és termőképességére, való kielégítésére, végül

7-szer. Ha a 6-dik pont szerint talált összeget a jogosult telkek számával elosztjuk, a holdak azon számát nyerjük, mely a kihasítandó erdőből egyegy telekre esik.

A térkipuhatolás eddig tárgyalt módozatai azomban kivitelüket illetőleg oly nehézségekbe ütköznek, melyeket kicsinyleni vagy épen figyelembe sem venni nem tanácsos, mert a hol azokból egynehány előfordul, könnyen az egész eljárás lehetlenné válik.

Ugyan is:

1-ször. Az üzemmódot és a fordatartramot kell meghatározni, mely a jogosultakra nézve a nekik kihasítandó erdő kezelésénél kötelező lészen. Oly földadat mely azon képesség mellett, az e részt döntő viszonyokat gyorsan fölfoghatni, megkülömböztetni s rendezhetni, alapos szakképzettséget igényel, és melynek azon gyűlöletes oldala is van, hogy a gazdászati szabadságát már előzőleg bilincsekbe veri.

2-szor. Az illető erdő növekvési viszonyait pontosan kell kipu-
hatolni, annak szabdaszerű termőképességét meghatározni, szabdaszerű
és jelen fakészletét, meg jelen termőképességét pontosan megbecsülni.

Növekvési viszonyokra, termőképességre és szabdaszerű kész-
letre vonatkozó nyomozásokat azomban csak ott lehet helyesen eszkö-
zölni, hol a kihasítandó erdőrészben vagy annak közelében szabályos,
tisztá és lehetőleg tökéletes, ha csak egy vagy fél holdnyi nagyságu ré-
szek találhatók, mert csak ilyenekben lehet az e célra nézve elke-
rülhetlen általános termési és növekvési tábláknak hasznát venni és
azokat alkalmazni. „elkerülhetlennek“ mondjuk, mert egy a
helyi viszonyokra alapított olyszerű tábla föllállítására nem csak nagyobb
terjedtségű tökéletes állabokat igényel, hanem mert az ily munkát nem
is lehet oly rövid idő alatt végezni, a minő a szakértőknek az ily er-
dőkihasítások alkalmával rendszeresen engedtetik, és mert az ily munka
rendkívül költségesnek is mondható.

Azonkívül tehát, hogy kétséges ha valjon az ily nyomozásokra
szükséges állabviszonyok mindenütt föltalálhatók lesznek-e, minden
szakember kissé merésznek fogja tartani, egy szálfaterdőül felnőtt állab
termőképességéről azon termőképességet következtetni, mely ugyan e
térnek megfelelően majd, ha az sarjerdőkép fog kezelteni; és megha-
tározni, hogy az ily képzelt sarjerdőre nézve, tekintettel a legnagyobb
fahozam létesíthetésére mily fordattartam fog legczélszerűbbnek bizo-
nyulni. Ehez járul még az is, hogy az e pontban ériatelt munkála-
tok legtöbbszei alapos tudományos és gyakorlati szakképzettséget és a
hozam-kiszámolás munkáiban nagy jártasságot igényelnek.

Ha tehát a m. kormány a szakértőket az eddig leirt eljárások
bármelyikére akarná kötelezni, úgy az illető törvényszékeknek hatá-
rozottan meg kellene hagynia, hogy szakértőül senkit el ne ismerjenek,
a ki az erre való képességet nem tudja valamely fölső rangú erdősz-
tanodában vagy az erdőgazdák számára rendelt államvizsgán nyert bi-
zonyítvány útján kimutatni.

Ez azomban minálunk annyit jelentene, mint az egész dolgot le-
hetlenné tenni vagy a végtelenig elhúzávonogatni, míglen épen e meg-

váltás lehetőleg gyorsított kivételére van szükség, miután ez képezi erdőgazdászlatunk egyik legfontosabb életkérdését.

Hogy az így van, kiki befogja vallani, a ki az erdőkihasítások pöreinek véghetlen számát, országunk oly szakembereinek aránytalanul kicsi seregével hasonlítja össze, kik tehetséggel és szakképzettséggel bírnak az erdőkihasításoknak az eddig tárgyalt módozatok szerinti eszközlésére.

Igen fontosnak látszik tehát e részt oly utat kijelölni, melyben a leirt hátrányok mellőzésével, egyenesen, gyorsan és biztosan leheszen célhoz jutni.

Oly erdőkre nézve, melyek föltétlen erdőtalajon állanak, melyeket tehát jövőben is erdőkép tartamos üzemben kellend kezelni, nem egy könnyen lehetend a már leirt módoknál egyszerűbbet találni. Miután azonban Szlavónia erdeinek legnagyobb része oly talajban gyökeredzik, mely csak úgy alkalmas bármi más, sokkal jövedelmezőbb művelés alá is; hol a tengeri, repcze vagy kender, a buza meg a dinnye sokkal nagyobb előnyöket biztosít, mint az erdő; hol a községek, ha a számukra kihasított erdőt mindanyian kiirtanák is még mindig nehézség nélkül lesznek képesek faszükségletüket olcsón fődözni; tehát a Szlavóniában kihasítandó erdők legnagyobb részére nézve, melylyek irtását megengedni a megyei hatóságokat semmi okszerű tekintet sem hátráltatja, a

III. módozatot

ajánljuk, mely egyszerűen abból áll, hogy

1-ör valamennyi jogosult összes illetékének pénzértékét a már taglalt módon meghatározzuk s abból a vizsonzolgáltatok pénzértékét levonjuk;

2-or hogy e főmaradt értéket 5%-li kamatláb alkalmazása mellett tőkésítsük, a mi tudva levőkép egyszerűen az illető összegnek 20-al való sokszorozása által történik, hogy

3-or pontosan meghatározzuk azon értéket, melylyel a kihasi-

tandó erdő egy egy holdja átlagosan bír, a mihez nem kell egyéb, mint hogy a téren álló fa és a talaj értékét tudjuk kellőleg megbecsülni; ha ezek után

4-er a holdnak így talált értékével az összes jogosultak illetékmарadékanak értékét elosztjuk, úgy a jogosultak összeségére eső holdak mennyiségét nyerjük, mely

5-ör az illető telkek számával elosztva, a hányados az egy-egy telekre kihatandó holdszámot mutatja.

Itt még azon kérdés merülhetne fel, hogyan lehessen az illető téren álló fát és a talajt megfelelőleg becsülni?

A fát illetőleg, egyszerűen a készlet mennyiségét kell fölvenni és a találató különbékek szerint osztályozva e helyi árakkal pénzé számitani; a hol azomban egy vagy más különbéknek nincsen ára, mint például az összes tűzifának egész Verőcze megyében, mihelyt a fuvar ára 3 ft. 50 kr. meghalad — ott az adókataster által számba vett árakat lehetne alapul venni.

Hogy a többi különbékeket, például válogatott épületi és szerzőszámát méltányosan a valósággal létező helyi árakkal kell számba venni, habár a kihatandó erdő főkép csak a legcsekélyebb értékű illeték földözésére van is rendelve, azt kiki kétségkivülinek fogja tartani, a ki tudja, hogy a jogosultak a jóra való különbékeket csak oly áron fogják eladhatni mint mi, s hogy az így bevett pénzen nagy mennyiségű tűzifát fognak igen jutányos áron szerezhetni egész Szlavóniában.

Hogy a fát a mennyiben az egyáltalában eladó a jelen különbékek teljes árával lehet és kell is számba venni, habár annak fölhasználása több évbe kerülne is, az onnét világos, hogy az ez idő alatt mennyiség- és minőségben, valószínűleg árban is emelkedni fog; ez által valamint néhány még azon kívül lehetséges tekintetek által a kamatokban való minden veszteség kipotoltatván.

Nem lehet ugyanis tagadni, mikép méltányosnak látszik, oly nagy anyagtömegek érték meghatározásánál ugyan úgy járni el, a mint az nagyobb adás-vevéseknél általános szokásban van és a létező részlet-árakból a körülmények szerint 10—15 %-ot levonni. Hiba volna to-

vábbá az is, ha oly különbékeket, melyek csak igen csekély mennyiségben, de akkor jó áron kelnek, nagyban is ugyan oly áron akarnánk számba venni. Így például helytelen lenne, ha terjedtebb fiatalosok összes fatömegét, a mennyiben az arra alkalmas, kerítés és más fonóvesszőkép akarnánk számításba venni.

Továbbá a tőkeárnak meghatározása mellett nem közönséges vágási, de irtási költségeket kell tekintetbe venni, miután a talaj értéke is e szerint számítatik, a mint az egyéb művelés alá is alkalmas.

E módozat ellen, mely azon föltevésen alapszik, hogy a kihasítandó erdőt irtani és a talajt másképp is szabad művelni, azon egyetlen kifogást gondoljuk lehetőnek, hogy annak alkalmazhatása a 1857-ki Május 27-ki nyiltparansban nincsen egyenesen megérintve. Miután azonban egy későbbi törvény, t. i. az itt 1858 Január 1-én behozott erdei törvény szerint minden kerületi vagy megyei hatóság; magánosoknak és községeknek megengedheti, hogy erdeiket irtsák, a talajt pedig egyéb művelési ágak szenteljék, a mennyiben ez ellen köztekintetek nem szólnának, és miután mi épen semmi tekintetet sem ismerünk, melynél fogva azt Slavóniában nem lehetne megengedni, hogy oly talaj mely nem mondható föltétlen erdőtalajnak, a fa kiirtása után más célokra fordítassék, úgy azt is hisszük, hogy e módozat alkalmazása sem a fönt idézett nyiltparancs szándékával sem pedig az általános államczzállal nem ellenkezik, mely alatt mi csak is az egyesek összegének folytonosan növekvő jóllétét tudjuk képzelni, mely jóllét anyagi része a legujabb időben rendesen az egyes polgárok adóképessége szerint szokott megítéltetni. Ez pedig csakugyan nem válhatik csekélyebbé, ha megengedtetik, hogy a mostani erdőtalajból jövőben átlagosan holdankint 7 ft. 31 kr. jövedelmet huzzunk, ebből az eddigi átlagosan 34 kr-nyi erdőjövedelmet pótoljuk, a többit pedig gazdaszatunk javítására, marha állományunk szaporítására, jóllétünk emelésére fordítsuk.

Ezen módozat tehát az úrbéri nyiltparancs szellemével nem ellenkezik és a mellett annyira egyszerű, hogy azt minden erdősz, a ki csak is annyit tud, hogy az illető téren holdanként átlagosan ál-

ló fatömeget meghatározhassa és különbékek szerint pénzzé számíthassa, keresztülviheti.

Az eddig mondottak összesége már most azon következtetésre kényszerít, hogy az az általános igazság érdekében volna, s hogy az által a nemzetgazdaszat egy eddig egészen elhanyagolt ága s vele az ország összjava lényeges virágzásnak indulna, ha a m. kormány indítatva érezné magát:

1-ör Az úrbéri törvényszékeket figyelmeztetni, hogy oly községek, melyek 1857 Május 17-én a faizás törvényes használatában már nem állottak, erdőkihasításra igénnyel nem birnak;

2-or Az erdei szolgálmányok megváltását általában és a faizását különösen, még pedig elváltan a tagosítástól lehetőleg sietetni és e célra

3-or külön, és az illető hatóságokat is kötelező utasításban azon elveket megállapítani, melyek szerint a meghívott szakértők a kihasítandó erdők térnagysága meghatározását illetőleg eljárni kötelesek lennének;

4-er Ezen utasításban azon erdökre nézve, melyek föltétlen erdőtalajon állanak, a föntirt 2-ik módozatra; a többiekre nézve pedig a 3-ik módozatra lehető tekintettel lenni, és már előlegesen is sommásan elrendelni, hogy valamennyi erdőrész, a mely nem áll föltétlen erdőtalajon, más mivelési ágakra is maradandólag fordíthatassék; annak megítélési jogát pedig, hogy valamely erdőrész föltétlen erdőtalajon áll-e vagy nem, ez erdőkihasítások esetére a megyei hatóságoktól az illető urbéri törvényszékekre átruházni, melyeknek e részt a meghívott szakértők véleménye alapján kellene határozniok, végül

5-ör azon esetre nézve, hol a második módozat jönné alkalmazásba, a hol tehát föltétlen erdőtalaj forogna szóban, elrendelni, hogy az illető hatóságok senkit se ismerjenek el szakértőnek, a ki ebbeli képességét a már megjelölt módon nem képes kimutatni.

Az unghvári kincstári uradalom erdőségei.

Közli Zordfalvi Antal.

Hazánk azon — történetileg nevezetes s regényes tájaira vezetem a türelmes olvasó figyelmét, hol a honszerző ősök a munkásnapok fáradalmait pihenve, először ittak áldomást az új hazára! — riadó harczikürtök s tárogatók harsogásával zaklatván fel az addig nesztelen rengetegek lakóit! — s hol második Rákóczy Ferencz³ harci lobogóját először dagasztotta az üde szellő! — Bár szerény erőm érzetében — őszintén megvallom — avatottab kezektől örömeztőbb szerettem volna az itt elterülő erdőségek leírását olvasni, és annál is inkább miután itt műtanilag képzett szakegyénekekben nincs fogyatkozás! — miért is szabadjon remélnem, miszerint talán itt ott hiányos közlésemet tárgyavatott hozzá szólásaikkal e lapok becses hasábjain kiegészítik.

Áttérve a dolog lényegére mindenekelőtt némi földrajzi ismeretetés lesz szükséges.

Ezen erdőségek az éjsz. szél. 48°31 és 49°5, s a keleti-hossz 40°4' és 40°40, között terjednek el, a Beszkidekből szétágazó magas, közép és előhegységeket borítván.

Határai éjszokról Gácsország, keletről Bereg nyugatról Zemplén-megye, míg délről Ung-megye több községe.

A kincstári erdőhivatal által 1853-ban összeállított táblás kimutatás, az uradalom összes területét 288695 cat. holdra teszi, melyből 162981 hold az erdőségekre esik, — a legújabb felmérések azomban az erdőterületet 160968 holdra szállítják le. De hogy az itt uralkodott erdőpusztításról fogalmunk legyen, érdekes tesz a különböző években az erdőterületre vonatkozó adatokat egybevetni.

Az 1782—1805 közti időszakban készített úrbéri térképek nyomán 1840-ben az erdőhivatal által kiállított kimutatásban az erdőtalaj

215315 $\frac{1}{2}$ cat. holdra tétetik, az irtványok s cseprenték levonása után a tulajdonképeni erdőterület azonban csak 186982 hold s 200 \square° — s ez is az 1844-ben az uradalom szabályozása végett kiküldött bányai bányai igazgatósági ülnök s főerdőmester Hubényi József szerint annyira károsítva, hogy némely erdőrészben a fáknak $\frac{1}{4}$ sőt $\frac{1}{2}$ hiányzik, míg a legtöbb felvidéki falvak határaitban — a kimutatásban megjelölt erdőknek csak $\frac{1}{3}$ létezik valóságban! s ezek is annyira szétdarabolva, az irtványok által át meg át lyuggatra, hogy 50—100 holdnyi összefüggésben lévő erdőt alig lehetne kihasítani — tehát 35—58 év alatt 28333 hold s 600 \square° a kimutatás, míg Hubényi szerint tetemesen több (miáltal különben a kimutattaknál kevesebb esnék a későbbi évekre) erdő irtatott ki; az 1853-iki már idézett kimutatás szerint az erdőterület 162981 hold, s így 13 év alatt ismét 24001 hold 200 \square° esik az erdőpusztításra; végre a legújabb felmérések szerint 160968 hold képezi a jelenlegi erdőterületet, tehát ez utolsó időszakban esnék megint az erdőirtásra 2013 hold, — vagy is 58—81 év alatt az erdőségeknél $\frac{1}{4}$ -énél több (54347 $\frac{1}{2}$ hold)! Az egyes időközökre eső öszletek lehetnek ugyan hibásak, — azonban a főösszeg ha nem több, kevesebb semmi esetre sem! Hogy ezen nagy mérvű erdőpusztításhoz a még egy pár évtized előtt itt divó kecsketartás nem kevéssel járult, elgondolható! e szomorú példa egyszersmint intésül szolgálhatna azoknak, kik legújabban a kecsketartás ismétli megengedése mellett kezdenek buzgolkodni! — nehogy az utónemzedék apáik vétkes könnyelműsége miatt termékellen kopárlatokat örököljön!

Az uradalom legészakibb részén a Magyar és Gácsország között határvonalat képző Beszkid hegységből fakadó Ungh folyó az uradalmat 41 $\frac{1}{2}$ mérföldnyi hoszban szegi át, s a minden lépten hozzá csatlakozó vízbő bérezipatakok árja által oly gyorsan növekedik, hogy már eredetétől 2 $\frac{1}{2}$ mérföldnyire tavaszkor s őszi tutajt hordhat habjain. A számtalan csermelyek közül, nevezetesebb mellékágai a tichai viskai sztuzsiczai domasinai és knyahinyai, különösen pedig a Lyuta s Turia patakok melyek több mérföldnyi hoszuak, nevezetesen a Lyuta 6 mérföldet meghaladó, továbbá a Zemplénből befolyó Ulics s Ubyla patakok.

Az ezen folyó s patakok által átfutott völgyek felett a kárpátok folytatását képző Beszkidek, s ezekből kikönyöklő nagy- és középhegyekhez sorolható magoslatok állanak, melyek helyenkénti magos ormózáttá kinyulva — néha még Junius elején is hófoltokat mutatnak, kellemes ellentétet tárva fel a lejtőiket elborító változatos gesztnek lombjai által képezett zöld bársony lepellel, — felhő koszoruzta homlokokkal komoran néznek le az Unghvár felé mindinkább gnómokká törpülő hegytömbre, s az ezek lábainál szelid lejtőkön kezdődő végetlen alföldi síkságra. Az Ungh folyó balpartján szétágazó hegylánc egyszersemind az említett s a beregi Latorcza folyók vízválasztékát képezi.

Nevezetesebb magasságot elérő csucskok a Runa, Rauka, Osztra Kulicza s Szinatoria, mely 3042' tengerfeletti magasságra emelkedik, míg a Runát az általánosan elterjedt hiedelem 5600' teszi, azomban ez adat inkább hagyományos s hihetőleg az uradalom 1782—1805 közötti időszakra eső első felmérése alkalmával lett gyenge kísérletnek eredménye; — gyenge kísérletnek mondom mert ha az itt tenyésző növényzetet megtekintjük, lehetetlen hogy e magasságot az újabb térképek szerint 4662' le ne szállítsuk, a többi csucskok magasságaira — melyek különben a kettő között állnak — nincsenek adataim! e magaslat lábánál elterülő teknő alakú kies völgy alját óriási útilapu s buja természetű fű lepi, míg felfelé haladva a meredek falat képező lejtőn százados, az égaly ridegsége miatt letörpült bükkök jól zárolt állabjában találjuk magunkat, elvétve itt ott egy elsatnyult juharral, bokrok közül a farkas boroszlány, az ükörkeloncz, — a bigenővények közül pedig különösen az erdei páfránnyal találkozáván; $\frac{3}{4}$ órai mérsékelt gyaloglás után az utolsó bükköt is hátunk megett hagyva, a megható csendben legelőször — a legforróbb nyárban is — a havasi fris szellő érinti felmelegült arcunkat; tovább a derékig érő csaknem áthatlan bozótot képező buja növényzeten áthaladva, havasi éger, havasi rózsza, málna bokrok, s a több 100 négyzet ölet betérítő kukojcza s havasi-meggy (*vaccinium mirtyillus*, et *vitis idea*) táblák, később havasi szegfű, a tarnics és mohák különféle nemei, különböző benyomást szülő tekintetei között elérjük a silánnyul gypesedett tetőt. Így czélunk végpont-

jánál állva — a kilátás és az örök ifju természet szépségeinek is megadva adójukat; — ha e csucs állítólagos 5600' magasságát a látott gesztnek legmagasabb tenyészeti határával egybevetjük, — mely Fuchs Frigyes úr az „E. L.“ 1-ső évfolyamában közölt e tekintetben becses észleletei szerint p. o. a bükkre nézve a 3751 míg a juharra a 4022 lábnyi tengerfeletti magasságban találta a szepességet, — már pedig a szepesség és Ungh égalyi s talaji viszonyai között a különbség oly nagy nem lehet, hogy az érintet gesztek 1000' magasabban jöhessenek elő; — lehetetlen, hogy ama hiedelmet alaposnak tartsuk.

Az uralkodó közet a trachit és a kárpáti homokkő, majd finom vagy durva szemecses mészkővel, — továbbá előfordul a vaskő, — sőt az ókemencei pagonyban elhagyott állapotban levő aranybánya e bérczek keblének/ értékesebb érczeiről is tanuskodik, — gyéribben a félopál tüzkő, s végre az uradalom éjszaki részén az agyagpala telepei, melyek meneteiben egy pár év előtt bő kőolaj (naphta) forrásokra akadtak, kiaknázásuk életbe is léptetett. E közetek szerint a talaj majd agyagos majd meszes, a lombszegény vagy lombdúsabb gesztnek arányához képest kisebb nagyobb mértékben televénnel elegyítve.

Ezen erdőségek a Gácsországi, Zempléni s Beregi erdőségekkel szakadatlan kapcsolatban vannak, szolgálván a gyakoribb szörmes vadak mellett a serte — s rőtavadnak kedvencz tanyául mely utóbbiak királya a délczeg koronás szarvas egy pár évtized előtt még bőségesen találtatott itt, míg most nem tudni mi okból csak egyesével fordul elő Nimrod utódai fájdmára! Az elegyetlen állatok ritkák s ha elő is jönnek, kis térfogatuak. A tölgy állatok rendesen fekete s rezgőnyír- s gyertyánfával s a juhar- hárs- és szilfa különféle válfajaival, a jegenyefenyő állatok pedig a lúczfenyő és bükkal elegyítvék. Uralkodó gesztnek az uradalom déli részén a tölgy és bükk, éjszaki részén pedig a bükk és fenyő. A cserjék közül gyakori a mogyoró, bodza, galagonya, somfa, veresgyűrű, farkas boroszlány, csikos és bibiresós kecskérágó s a kőkény s t. b. ritkábbak a vadorgonafa és gyalogfenyő. A kissé erősebben vigályított vágásokban néha a nyír- fekete s rezgőnyárfa annyira felülkerekedik, hogy a nemesebb geszteket egészen ki-

szorítja, a felvidéken pedig a vágásokat olykor a fürtös bodza, málna, erdei páfrány, szeder erdei müge, s a moha oly mérvben lepi el, hogy a szükséges légemi befolyás is gátoltatik.

Ezen a kassai országos pénzügyi igazgatósági osztály alá tartozó erdőségek 1 erdő hivatalra, 2 ellenörködő erdőbirói kerületre, 9 pagonygondárságra s 75 védkerületre vannak osztva; kezelőket s védletőket 1 erdőmester, 2 ellenörző erdőbiró (tulajdonképen a felvidéki erdőbiróság 1850 óta csak helyettesítetik egy főerdős által) 1 pénztárnok, 1 ellenör, 1 számvevő, 1 raktárnok, 9 pagonygondár (kik részint fő — majd alerdősök) 1 famester, 1 gyakornok, 3 irodasegéd, 75 részint erdőör részint erdőkerülő, 4 raktárör, 2 fűrészmester 8 fűrészlegény teljesítette az 1863-iki Oktober elsejéig, mint a bérszerződés életbe léptéig, mely körülmény a hivatal személyzet körében tetemes változást idézend elő.

Az Unghváron székelő erdőhivatal erdősége az egyes pagonygondárságokra következőleg oszlik fel:

S o l S o l	Az erdőbiróság és a hozzá tartozó pagonygondárságok megnevezése.	Az erdőterület térfogata.
sz.		cat. holdakban.
Unghvári erdőbiróság.		
1	Gerény	11408
2	Unghvár	6500
3	Ó-Kemencze	13298
4	Perecseny	14942
5	Turia Remete	43732
Felvidéki erdőbiróság.		
6	Nagy-Berezna-csornaholova	17977
7	Kosztrina	12052
8	Sztavna	27359
9	Lyuta	13700
<i>Összesen</i>		160,968

Gazdászati s kereskedelmi viszonyok.

Ezen szálerdőkép kezelt erdőségek termékei szabálytalan szemelő vágat által nyeretnek, s tüzi-szén- szerszám- és épületfának, továbbá rönkönek feldolgozva, majd az uradalom saját, majd a T. remetei uradalmi vasgyárak szükségletére tartatnak fel, legnagyobb részben azonban az Unghvári faraktárba szállitva eladatnak.

A tüzi- szerszám-s kemény épületfát az unghvári, gerényi ókemencei s perecsenyi pagonyok szolgáltatják, lévén itt a tölgy és bükk az uralkodó gesztnem; az említett pagonyok a perecsenyi kivételével még kemény rönköt is termelnek az Unghvári és vorocsói fűrészgép számára, míg az ókemencei pagony e termékek felett még 2000—3000 mérő szenet éget, mely szintén az Unghvári faraktárba szállitván, eladatik.

A Turia-remetei pagony az itteni vaskohó s hámorok számára tartatik fel, mely gyárok virágzó korokban a hivatal s gyári személyzettel együtt 4500 köb-öl szén-tüzi-s épületfát emésztettek fel, a vaskő ide a szinte uradalmi területen fekvő Nagy Laáz nevű helység határában levő bányából szállitatik tengelyen. E pagonyban uralkodó gesztnemek a bükk s jegenyefenyő utóbbi a pagony éjszaki részén bükkel elegyítve jő elő, és épületfát, szerszámfát s rönköt mely a Lumsori fűrészgéppel vágatik fel — szolgáltat.

A felvidéket alkotó Nagyberezna-csornaholova, Lyuta Sztavna s Kosztrina pagonyok lágy épületfát (szálfát) szerszámfát rönköt, és saját, valamint a Nagybereznai faraktári szükségletre (mit ugyan e pagony maga elégít ki) tüzfát termelnek, az említett 4 pagony két utolsója szálfait s rönköit — a természetes uszapatakat képező Unghon — az Unghvári faraktár s fűrészgép számára szállitja le, míg két elseje a csornaholován s Lyután létező fűrészgéppel szeldei fel. Az itt uralkodó gesztnem a bükk s jegenyefenyő, mellyel szorványosan előjön a lúczfenyő, köris, a jávorok, szilek s hársak válfajai, továbbá a nyírfa s nagyon ritkán a ternyő-tiszafa; ez utóbbi fanem nemritkán előforduló kar-vastagságu elszáradt s az idő romboló foga által csak-

nem ösmerhetlenné tett tuskói, különben élénken tanuskodnak e geszt itteni hajdani diszléséről.

A különféle erdeitermékek árát, továbbá az itteni munka és fuvarbéreket e czikk végén adjuk. *)

Jogi s szolgalmi viszonyok.

Ezen erdők kiegészítő részei az uradalmi birtokhoz tartozó számos regáléknak, szántóföldeknek, réteknek, havasi legelőknak s szőlőknek, — az Árpádok alatt a szent korona javai közzé tartoztak. Az Árpádház kihaltával ez uradalmat az 1308-ban Budán megkoronázott Robert Károlylyal Salernó vidékéről beköltözött s magas hivatalokra vergődött Drugeth Fülöp és János hű szolgálataik jutalmául nyerték, több más uradalmakkal.

Drugeth János halála után, fia Miklós örökölte Unghvárt, ki kezdetben mint a magyarnak sok harcizabéért szerzett Nagy Lajosunk s Endre nevelője, később majd mint országbiró majd thúróczi főispán nagy szerepet vitt Robert Károly udvarában; és ő volt az is ki a mélyen sebzett ősz Zách Feliczián, Erzsébet királynénak szánt „rettenetes, boszszuálló kardja“ súlyos csapását felfogván, nem kicsivel járult ahhoz, hogy a királyné életét a költő szavai szerint „gyöngye négy ujjáért“ megválthatta! És ez időtől fogva Unghvárt 1684-ig folyvást a Drugethek birták, a midőn is Tököli Imre az Unghvári várat elfoglalván, az azt védő utolsó Drugethet — Zsigmondot — fogollyá tette és Kassán kivégeztette. Az így Zsigmondban fiágon magvaszakadt család kihaltával, ez egyedül fiágot illető birtok, Bercsényi Miklosnak adományoztatott; mely nemzetségtől a Rákóczy forradalom 1711-diki végével elkoboztatván, a kincstárra szállott, és — talán csupán az Unghvári vár kivételével mely 1777-ben a munkácsi egy. görög szertartású püspökségnek papnöveldei helyiségül adományoztatott Mária Terézia királynő által — máig is kincstári birtokot képez.

*) Tér szüke miatt a szerző által nagy ügyességgel összcállított igen tanuságos de terjedelmes táblázatokat csak igen rövid kivanatban közölhetjük. Szerk.

E kincstári erdők a volt urbéri községek faizási, és legnagyobb részben legelői, — valamint a görög egyesült szertartásu egyház alább következő — szolgálmaival vannak terhelve; melyek ellenében ismét a községek telkenként $\frac{1}{2}$ öl fát vágni, és ugyanannyit a kijelölt helyre fuvarozni, — a zsellérek pedig $\frac{1}{4}$ öl fát vágni vagy fuvarozni köteleztetnek, azomban e kötelezettséget is oly hanyagul teljesítik, hogy a legtöbb község mindenévről hátrálékot mutat fel.

Az Ungvári gör. e. szert. egyháznak az erdőszetet terhelő javadalma, a „Bacsinszky Fesztetics féle vitának pontjai“ czimmal ellátott szerződési irat szerint a következőkből áll.

A plebánosoknak, a kántorokkal együtt a plebánosi kerület körében szabad faizások leend, a hol pedig építőfát szükségelnek, ilyet — miután erről előbb az uradalmi tisztséget tudósították a tisztán uradalmi erdőkben szintén ingyen kapnak; a tilos erdők használatának élvezete azomban a tisztségnéli bejelentés nélkül tiltva leend.

A plebánosnak a lakosokkal közös legelője leend, azomban csak az urbéireleg meghatározott számú marha részére, valamint 8 db. disznóra szabad makkolása — a plebánosi kerület körében fekvő tisztán uradalmi erdőkben; mely javadalmakért mi díj fizetésre sem köteleztetik. Ugyan ezen javadalomban részesülnek a kántorok is, azon megszorítással mégis, miszerint a szabad makkolás 4 darab disznóra szállítatik le. Az egyháziak ellenben e kiváltságokat nem élvezendik, és csupán csak a makkolást illető árszabály egy forintnyi bérfizetésétől leendnek felmentve.

Azon fiók egyházak kántorai is, hol tetteleg templomok léteznek — ugyanazon és oly jutalékokkal és javadalmakkal fognak ellátatni, mint a minőkben az anyaegyház részesül: — az egyháziak azomban, ha ily fiókegyházban állomástitnak is, semmi nemű kiváltságban nem fognak részesletni.

A plebániai, ide értve az iskolamesteri épületeket is, az egyház hívei készítik és tartják fel, melyek felállításához oly helyeken hol a fiscusnak tiszta birtoka van, fát és nyers anyagot az uradalom utalványozni köteles leend.

A többi pontok a gazdászatra vonatkoznak.

Üzemmód és újraerdősítés.

A kizárólag szálerdőkép kezelt erdőségek üzemrendszere megállapítása tekintetéből való szükséges erdőheeslési munkálatok csekély kivétellel még eddigelé nem tétettek meg. E kivétel elsejét a kosztinai, szlavnai, új sztuzsicsai, tichai és uzsoki határban fekvő tülevelű állaboknak 1822-iki felmérése becslése és vágatási rendje képezi, azomban ez is csak írott maaszt marada! mert a behoandó tarvágat helyett csak tovább is szállattak, sőt később az erdei termékek kifuvározása elé gördülő nehézségek miatt attól egész eltértek; másodika pedig a legközelebb elmúlt időben a tagosítás életbe léptelése tekintetéből történt, s jelenlegi unghvári erdőbíró úr által eszközölt felvételekre szoritkozik, melyről az érdeklettek elősmerőleg nyilatkoztak, s hihetőleg e felvételekben rejlik rugója Schindler „Statistik der öster. Staats-Forste“ művében előforduló azon adatnak, mely ezen erdők évi fatermését 74320 normal ölre teszi.

Az utóbbi 2 évtizedben ezen erdők még három ízben levének kincstári erdőszeti tekintélyek vizsgálatának alávetve, — valószínűleg a kezelés javítása s a jövedelem nagyobbitására ezelő eszközök kikutatása tekintetéből; azomban köztudomásra a fűrészfűrész-árak készítésének szabályozása a tülevelű állabokhani szállalás alkalmával, az ezekben beszorványozott lombgeszteknek erősebb berovátkolása, és gyürüzése *) továbbá némi irodai rendszabályok hatályba hozásán kívül — misem jutott.

Az újraerdősítést — csekély mérvbeni ertvényezésen kívül — a természet ifjító ereje teljesíti elég fukarul, a legelés és makkolás káros hatása miatt.

Az ertés — az utánnövedék gyéritése által nyert ültönczökekkel — ötös kötelékben történik.

A mesterséges újraerdősítés a robot idejében nagyobb terjedelemnek örvendett, — azomban mellözésével azon általános szabálynak, miszerint a talaji és klimai viszonyokra nemkülönben az ujbolitandó

*) Talán a fa (nem geszt) tartósságának öregbitése ezelő céljából? Szerk.

tér körében előforduló gesztnemekre tekintettel legyünk; és igen valószínűleg ezen eljárásnak tulajdoníthatjuk azon körülményt, melynél fogva az uradalom déli részén mesterségesen nevelt tülevelű állabok magzó koruknak elérte előtt már székredvesek. Egyébiránt e korból egy pár igen szép ertvényt láthatni.

A nagyobbára utánnövedék nélküli tölgyesek ujbolítását illetőleg szabadjon abbeli szerény véleményünket kockáztatnunk, miszerint az, cserkéreg erdőre való átalakítás által legelőnyösebben érethetnék el, tekintve a kéreg itteni keresettségét.

(Folytatása következik.)

Tapasztalati adatok a takarmánylombról.

Wessely urnak a takarmánylombról írt ismertetése e lapok előbbi füzetében végeztetett be; most ez értekezéssel összefüggőleg szintén közlendőnek tartjuk azon gyakorlati adatokat melyeket Berg báró Vámos-Mikolai jószág bérlő úr „A központi osztrák erdészegylet évnegyedes folyóiratában“ közöl.

A takarmánylomb nyérése és eltartása:

A 8—15 éves fiatal tölgyek oldal ágai 4—5' magasra éles bal-tával lenyesettek, a főhajtásoknak ellenben semmi megsértésük sem történt, hogy a gesztek tovább növésében kártétel ne essék. Ez ágak mindjárt egy lábnyi széles és 5—8 font nehézségű csomagokba kötettek, hogy mindjárt, vagy pedig legkésőbb másnap rendeltetésük helyére szállitassanak. A gyors elszállításra különös tekintettel kell lenni, mert ha a levelek igen megszáradnak akkor nagyobb részt lehullanak, ha pedig az eső egyszer jól megtalálja verni akkor elfeketülnek és annyira megromlanak, hogy a marhák meg nem eszik. Legjobb ha a kissé

fonnyadt leveles ágak mindjárt kazalokba, vagy száraz és szél által járható helyre rakatnak; nedves takarmánylombot pedig semmi esetre se szabad eltennünk mert ez még a többit is megrontaná. A kazalok legcélszerűbben 2 öl szélességűek lehetnek, a lomb kévéket hegygel befelé fordítva tegyük az alelhelyezett szalmára oly formán, hogy hegyük kevéssé fennebb álljon, hogy így az egész kazalnak aztán kupalakot adhassunk, melynek magossága azomban a három ölet megnehaladja, hogy így a szél könnyen felne dönthesse *) s csak is a tetjén fedjük be szalmával, hogy az eső felülről bé ne hathasson. Az ilyképen felrakott kazalból midőn télen felbontjuk zöld és jó takarmányt kapunk s legfeljebb a lomb kévék alsó sora romlik vagy feketedik meg, s ez is akkor ha alájuk nem tettünk elegendő szalmát.

Sokan a lombkévéket midőn kazalba rakják kioldják és szalmával vegyítik, ezt tétette tudosító is a kecskefűz (*salix caprea*) lombjával, azomban ez eljárás nem bizonyult oly sikeresnek mint az előbbi. Földolog hogy a szél mindenütt átjárhassa a kazalt.

A lombkévék kötésénél még megjegyzendő, hogy azok melyek egyenes ágakból állanak lazábban kötendők; azért a fűzkévék kötése soha se legyen oly szoros mint a tölgyeké. Legjobb idő a takarmánylomb nyerésére Junius és Julius holdnapja mert ekkor a levelek még fiatalok; azomban Septemberben sem késő, s Berg b. úr állítása szerint az elébb vagy később gyűjtött lomb minőségében nem volt különbség észrevehető.

Az erdő takarmánylomb termése és annak kerüköltése:

Berg báró úr 511 hold tölgy sarjerdőről 104480 lombkévét vágatott. A felhasználás kezdetén s a tél folyta alatt is többszöri méretést tétetett s állag véve a következő eredményeket nyerte:

Egy kéve ágastól nyomott 5.87 fontot

Ennek megemészthető része 2.34 „

*) Hogy ez eset minél kevésbé következhesék bé ajánlatosnak véljük a székelynépnél gyakorlatban lévő úgy nevezett karóba rakást; mely egyszerűen annyiból áll, hogy a hoglya közepén a földbe egy hosszú póznát ütnek be s a takarmányt akörül rakják.

Következőleg egy kéve megemészthető része 40°-ra megy.

A 104480 kéve ágastól együtt nyomott 6133 mázsát

Annak megemészthető része 40°-al 2452 „

Egy hold fiatal erdő e szerint adott 204 kévét

Vagy is takarmányt ágastól véve 12 mázsát

megemészthető lombot pedig 480 „

Ha már most 125 fontnyi takarmánylombot 100 font közép jó-ságu réti szénával egyenlőnek veszünk, úgy a 2452 mázsa egyenlő lesz 2000 mázsa szénával, miből egy hold erdőre 4 mázsa jut. Itt azonban megjegyzendő, hogy az erdővel ugyanis kimélőleg bántak, s terjedelmesebb használat mellett legalább is még egyszer annyit lehetett volna nyerni.

A tölgykévék vágatása került 870 fr. 67 krba miből egy mázsára szállítás nélkül 44 kr. az elszállítás és boglyába rakással együtt pedig 53 kr. esik, mi minden esetre jutányos akkor midőn egy mázsa széna ára 1 fr. 25, a zabé 1 fr. 10 kr. és az olajpogácsáé 1 fr. 16 k.

A tölgylombokon kívül vágtak még a bükkállabokban levő kecskefűzokről 32808 kévét, miáltal nem csak az állabnövése segített elő hanem az eként nyert 1312 mázsa ágas lombtakarmányból még 820 mázsa tiszta lombtakarmányt kaptak. A kecskefűz ágak e szerint 62% megemészthető lombtakarmányt adtak; ennek vágatási költsége került 285 fr. 29 krba s így mázsája a hazahozatal nélkül jött 35 kra, a majorba való szállítással együtt pedig 45 krba. E szerint ha kecskefűzeink vannak mindenesetre előnyös a takarmánylombot azokról szereznünk.

A lombtakarmány használata.

Berg báró úr a lombkévéket a juhoknak adatta s ezt annyira szerették, hogy a szecska, olajpogácsa, és répánál örömebb ették; a kévéket először oldatlanul tették a juhok jászlabá s csak akkor oldották ki ha azok kívülről már lerágattak, helyes azonban ha a takarmánylombot más takarmánnyal vegyítve használjuk, s minthogy magában adva némi dugulást okoz, szükség hogy a nyalásra adott só közé kevés sótromot tegyünk. Vérvizelés, mi mint mondják gyakran a

lombtakarmánnyal való étetes következése, nem jött elő. A takarmány-lomb használata az egészségre nézve minden estetre előnyös, s egyetlen kár mit okoz csak is az, hogy a juhok gyapjának csekély része az ágakon akadván veszendőbe megy.

Mit mond az erdő takarmánylomb nyeréshez?

Az erdészek egy része határozott ellene úgy az erdei legelő használatának mint sziatén a lombtakarmány vágatásának is; azonban mindennek meg van a maga határa s a gazda se kívánjon az erdőtől többet mint a mennyit az adhat, s az erdész se tagadja meg a gazdaszattól és marha-tenyésztéstől azt mit az erdő nélkülözhet. A takarmány-lomb vágatása a sarjerdőkben nem hat károsan akkor, ha csak is a sükségtől nehezített években alkalmazzuk; erős megnyesés vagy évekig tartó folytonos használat minden estere csökkentené a növekvést. Jövedelmezési tekintetben pedig a veszendőbe ment famennyiséget rendszeren kárpotolni szokta.

Honunkban a fűzekkel való csúpfüzem lenne ajánlatos; nálunk számtalan sok hely van mely sem termőföldnek nem jó, sem pedig rét- vagy legelőnek czélszerűen nem használható, ily helyeken aztán a fűzek tenyésztése a takarmány szük években jó jövedelmet adna.

A magyar Erdész-Egylet Selmeczen.

E lapok t. olvasói rég tudják, hogy a magyar erdész-egylet folyó évi nagy gyűlését Selmeczen tartá, így tehát semmi újat nem mondunk midőn tudatjuk, hogy e gyűlés maga is a kitűzve volt napokon már lefolyt; nó de minthogy közönségünk jó nagy része nem volt jelen, időszerinti közleménynek véltük ama három, vagy ha úgy tetszik négy nap lefolyását pár sorban ide írni, természetesen mellőzve itt mind azt minek közleménye az egyleti jegyzőkönyv körébe tartozik.

Vasárnap vagy is Sept. 4 ének délutánján volt a programm szerinti első és ismerkedési összejövetel; a „zöldfához“ czimzett és a városon kívül levő kerti mulató helyiségben, hol a házra, fák- és főbejáratra kitűzött háromszinű lobogok már távolról tudaták a jövőmenőkkel, hogy itt ma nem valami közönséges vasárnap van, ezt bizonyítja a Selmeczi közönség jó nagy része is mely már ebéd után kigyűlt, hogy lássa azon férfiakat kiket az akademikusi élet napjaiból már előbb is ismerhetett.

A főbejárathoz kitűzött zászlók között csinos díszítés állott az erdőszők ismeretes üdvözlétével; benn a kertben sétáló csoportozatok vártak a vendégek érkezétere; a látás és láttatás kedvéért kijötteknek egy részét a helybeli bányászati zenekar mulattatá míg másoknál közbe közbe egy régi ismerős fejezte ki udvariás örömét a felett, hogy ismét találkozhatott.

Este 6 óra tájban több urak kíséretében megjelent az egylet 1-ső Alelnöke Wessely úr is, s szokott nyájás és megnyerő modórával üdözlé régibb és újabb ismerőseit, mire aztán a különben is kissé borús idő miatt besötétedvén a már eljött tagokkal és résztvevőkkel együtt az ezen estére berendezett s a körülményekhez képest elég izléssel is díszített terembe ment, hol aztán kezdetét vette a tulajdonképeni ismerkedési összejövetel s a kölcsönös barátságos üdvözletek sora,

később csaknem mindnyájan az asztalok körül foglaltunk helyet Ceres és Bachus áldásait a viszontlátás némi hivatalos örömei után társaságosan élvezendők. Vacsora alatt és után a helybeli jó Czigány zene-összhangzó játéka nem kevésbé emelte a jó kedvet.

Alelnök úr s vele még néhányan korán távoztak, jó nagy rész egész 10 óráig mulatott, míg a bór és zenétől leginkább felvillanyozottak késő éjjél utánig maradtak vissza, szóval úgy látszott hogy egy jó kedvvel párosult időtöltés volt s a helyi akadémia egykori növendékei még ez alkalommal se mulaszták el, amaz előbbi tetszetes időkhöz hiven, egymást megénekelni, mint levék egykor a feledhetlen Neuschachton.

Másnap az az Helfön délelőtt a városi tanácsház termében körülbelül 100 tag és vendég részvéte mellett ülés tartatott, hol a kitűzött themák felett szokás szerint többnyire német nyelven nem annyira értekezletek mint sokkal inkább rövid beszélgetések folytak. Az erdőművelés körül tett kísérletek közlésekor, az ismeretes Byrmánféle eljárás felett e művelés lényegének helytelen felfogásából eredt heves szóvita keletkezett mely a Mack tanár által adott rövid de alapos megfejtésen végződött.

A második tételny felett „Miként rendeltessék el a község erdőgazdászati feletti szükséges állam felügyelet s meddig terjedjen az illető állami közegek befolyása“ Pozsonyi jogtudor és tanár Barta Béla úr szólott magyar nyelven s rövid de szabatosan előadott véleményét csengő éljen kísérte.

E vélemény röviden a következőkben ment ki: állitassanak a kerületi kereskedelmi és iparkamarák mintájára erdőszeti törvényszékek melyek tagjai az erdő birtokos községek hivatalos képviselőiből, nagyobb erdőbirtokosokból és szakértő egyénekből állanak, kik aztán a kerületükben lévő erdőségeknek úgy szaktani mint administratív felügyeletét vinnék. E véleményt miként fennebb is írók éljen kísérte, s nagy fontossága meg sem is tagadható, de mindnyájan elkelle ismernünk, hogy hazánk mostani viszonya ilyes ujabb intézvények átvételére kevésbé alkalmasok. Ezután Wessely úr szólott nagy szakava-

tottsággal e tárgyban, s e lapok VIII-ik füzetében is közölt s a nagyméltóságú Helytartótanáctól a magyar Erdészegylethez tett hivatalos kibocsátvány nyomán tudatá, azon pontokat melyeket a választmány az említett hivatalos helyre felterjesztendőnek vél, s kiemeli, hogy ha a választmány e javaslata az egylet közgyűlése által elfogadtatnék akkor az mint annak véleménye külön emlékiratban lenne felterjesztendő.

A közgyűlés a választmány nézetét osztja s rövidre vonva a következő felterjesztésre szavaz: A községi erdők fentartása és kezelése fölötti felügyelet a megyéket illeti, melyek ezt szakértő kerületi vagy megyei erdőmesterek által eszközlik. Az erdőbirtokos községek köteleztessenek erdeik tovább kezeléséről egy lehető egyszerű s a falu minden értelmes lakosától könnyen megérthető üzemtervet készíteni, mely a megyék által megvizsgáltatván erdőgazdaságuk alapjául szolgáljon. Az üzemtervtől eltérő kezelésre a kívánt engedély megadása, a kerületi erdőmesterek véleménye nyomán a megyei hatóságok körébe tartozik.

Déltájban az ülésnek vége volt, s ezután az erdész akadémia helyiségeiben annak tangyűjteményeit tekintők meg, s megvaljuk, hogy azon alkalommal több oly tárgyat látánk, melyek látása kívánatos lett volna előttünk akkor is, midőn nem rég az előadási órákat hallgatók.

Néhányan, kik régen nem látták, megtekinték a fűvész-kertet; ez alatt a Szklenói fürdőbe teendő kiránduláshoz a szükséges kocsik előállottak melyeken mindnyájan helyet foglalva azok robogó hosszú sorával utnak indultunk; a közben eső erdő egyrészét megtekintés végett gyalog mentük át s így fájdalom személyesen győződhetének meg szaktársaink az átkozott görbefogu szú (*bostrichus curvidens*) dulásairól. Itt azon hiszemben, hogy netaláni műkedvelő olvasóink előtt nem éppen érdektelen dolgot teszek, nem tartom feleslegesnek ide írni, hogy e másfél vonalnál alig nagyobb rovar veszélyessége miben áll: ő ugyan is a kéreg (*cortex*) és kem (*lignum*, tulajdonképeni-fa) közt lévő hántsot és szíjácsot (*liber et alburnum*) megrongálva, a tápanyag keringését akadályozza meg, mi által aztán előbb vagy utóbb a geszt kipusztulását okozza. Tetemes elszaporodására a múlt évi száraz

nyár és meleg őszi kedvező befolyással voltak. Útközben még megtekintők a Selmeczi erdőszakadémia első tanárának Wilkensnek egy egyszerű kőből álló emléket, melyet tanítványai a véle azon helyen tett faültetés emlékére állítottak. E kő alig olvasható írásával, az azon ültetésből felnőtt fák kis ligetében a Szklenói erdő-őr lakának közelében áll és e nap ünnepélyéhez méltóan koszorúkkal volt díszítve. Sokan valánk kik először látók a kegyelet ez egyszerű emléket s midőn megtekintők Wessely urral föveget emeltünk ki rövid de érzelemteljes szavakban mondott áldást az egykor szeretett tanár emlékére.

Erdékes látványt nyújtottak még az út mellett lévő s akkor tűzben volt mészégető komenczék; szájalomra indított azomban az azok körül forgolódo népség, mely a tűz nagy melegétől gyuladásban lévő szemekkel hámulva nézett ránk, hogy mint tekintjük meg csak amúgy futólag az ő verejtékes és csekély jutalommal járó foglalkozását.

Délután négy óra felé Szklenóra érkeztünk hol aztán a szó teljes értelmében diszes ebéd várt ránk, melyet a fürdői vendéglő kissé nem eléggé tágas termében közel százan költöttünk el. Úgy a máj mint a következő két nap ebédjei alatt Balog Berta jó Czigány zenéje játszott.

Az első toasztot Wessely alelnök úr mondta Császár ő felségére, a másodikat Mack pozsonyi tanár a Pénzügy minister ő exelja. egészségére, ki elég kegyes volt a mostani finanziaális viszonyok közt, a Selmeczi Bánya-erdő-és jószág-Igazgatóságának Császár ő felségétől 800 frtnyi összeget a végre ki eszközölni, hogy ez az egyesület vendég szeretőleg fogadhassa. Curter selmeczi akad. tanár szintén érdekes köszöntésben emelte ki a magyarok azon érdemét, hogy ők voltak a német tudományosság védpaizsai kelet felől s ez csak is e harcziás nemzet vitézségének köszönheti felvirágzását, arra utalván, hogy így az erdőszeti — mint német eredetű tudomány létele és kifejlődése is közvetve a magyar nemzet érdeme. Érdekes köszöntéseket mondottak még Barta és Pettkó tanár urak; többeket köszöntöttek fel a jelenlevők közül köztük Wessely urat, Schwarcz tanár urat ki e diszebed tulajdonképeni rendezője volt és e lapok megalapítóit; voltak olyanok is

kik kissé az illőnél többször vették igénybe a türelmes közönség figyelmét. Ebéd alatt általános jó kedv volt mit nem kevésbé emelt a pezsgős poharak többször ismételt habzó tartalma; este felé végét érvén az ebéd a tudományos vizsgálódók vissza tértek Selmecezre.

Másnap, az az kedden reggel az akad. könyvtár meg szemlélése után szintén kirándulásra indultunk, s midőn a Hodricsi szép fenyves közelébe értünk a kocsikat elhagyva gyalog folytattuk utunkat az erdőn keresztül, itt azonban mielőtt az erdőbe léptünk volna selmeczi erdőmester Szajbély úr szívélyesen üdvözlé az egylet Alelnökét Wessely urat, s az egybegyűlt tagokat.

Az erdőben bellebb haladva az ott lévő vetényágyakhoz jöttünk, hol szünetet tartva egy erdei rövid reggelizést is tartottunk, honnan kedélyesen folytatók utunkat Hodrics felé, élvezve a természet szépségét melyet a derült ég, magas fenyvesek s azok aljában nyugvó tavak nyújtottak. Ezután ismét szekérre ültünk s a helységbe behajtatva kevés idő múlva kiszállánk, hogy megnézzünk a sok közül még egy oly erdő részt mely a bostrichus curvidens elszaparodott árja által ezerekre menő kárig van sújtva, ez alkalommal e rovar életéről még eddig meg nem állapított nevezetes adathoz jutottunk, melyet alább fogunk megemlíteni. Innen a Garam kies fekvésű völgyén fel a Vichneyi fürdőbe érkezünk délután 3 órára, hol szintén jó ebéd várt, melyet a fürdői táncsteremben költénk el; természetes, hogy a jó felköszöntések ma se maradtak el melyek zajos „éljen“ét úgy itt, mint szintén a Sz.-Antali ebéd alatt is mozsarak dörgő lövései viszhangozták. Szürkületkor vissza tértünk Selmecezre, s miután kiálottuk volna a Vichnye és Selmecz közötti különben is rossz, s most még hozzá vasfagon megkavicsolt út okozta rázkódásokat, teljes épségben haza jutottunk.

Szerdán reggel a kamarai épület előtt gyűltünk össze honnan kocsikra ülve Stefulton és Ilián át a Herczeg Coburg-féle erdők meg nézésre mentünk, hercegi erdőmester Helm úr vezetése alatt, itt az erdőszélen lombból készített diadal-kapu állott mely alatt át menve az erdőbe tovább haladtunk, azonban a mai nap kedvezőtlen esős ideje a

körülményesebb vizsgálódást nem engedé meg, s így miután a *bostrichus*októl itt is meg rontott pár geszlet szemügyre vettünk volna ismét a kocsikhoz tértünk, utunkat Antalba folytatandók hová aztán elég jokor is megérkeztünk. A kastély kapujánál két oldalról disz Pyramisok állottak, nem különbe az egész zöldszínű egyenruhát viselő erdő-őrök kétfelől fegyveresen állva diszsort képeztek, s mi közöttük a tisztelet jelét viszonzva jutottunk fel a kastélyba. Vizes köpenyeinket csakhamar letéve a tanácskozási terembe mentünk, hol miután az egylet ujabban megerősített alapszabályai kiosztattak volna kezdetét vette a tárgyalások sora. Különösen kiemeljük ez alkalommal a *bostrichus curvidens* életmódjáról azon constatirozott állítást, melyet többször tett s a hodricsi erdőségben tegnap is bebizonyított vizsgálódásai után Vágner úr közöl, hogy t. i. e rovar nemcsak a gesztek kérgében fejlődik bogárrá miként eddig állitva volt, hanem szintén a tulajdonképeni fában is. Azon eszméből kifolyolag, hogy miként lehetne e kártékony rovarok elszaporodását minél inkább meggátolni, szintén elhatároztatott, hogy kéressék meg, a m. Helytartótanács a végre, hogy az illető tisztségek utján kegyesen intézkednék miszerint a már meg lévő régebbi rendeletek értelmében tiltassék meg, a nép közt nagy gyakorlatban lévő éneklő erdei madarak összefogdosása, hogy így részben ez uton is akadályozva legyen a káros rovarok nagyobb terjedése. Érdekes szováltások folytak még a fák tartosságának impregnálás által való emeléséről.

Később kebli ügyek tárgyalattak s néhány új részvényes jelentetetett bé. Végre Császár ő felségére háromszoros éljent kiáltván a gyűlés, bészaratott.

A tanácssteremből az ebédlő terembe mentünk hol a vendég szerető hercegi házi gazda szívességéből szintén izletes ebéd várt; fénynyel és disszel terített asztalok, jó borok s még jobb pezsgők kedveskedtek. Az ily alkalmakkor szokásos pohár köszöntések itt se hiányoztak, éltették a házigazdát Hercege Coburgot; a máj gyűlésen és ebéden is résztvevő udvari tanácsos Burg urat s még másokat is, de nem feledték ám el a lapok főmunkatársát Divald urat sem kinek egósságára bár ha jelen nem volt is szintén pohár emeltetett.

Ebéd után a kastély melletti szép park megtekintésére mentünk, melynek nem kevés érdeket kölcsönöz egy csaknem közepén levő elég magas vízesés; a boros poharak és kancsok a kerti asztalokra is kivándoroltak s a köszöntések sora itt is folyt; míg végre az idő szokott módja szerint itt is határt szabva, többektől szíves búcsút kelle vennünk s ki haza ki pedig Selmeceze tért kocsján.

Az erdősz-akademia pagonyának e napra kitűzöt megtekintése elmaradt, melyet azonban Csütörtökön pótolánk ki; a diszítések és zászlók itt se hiányzottak; az idő kedvezett, ezéllövés tartatott s hozzá még hogy a végleges összejövetel annál változatosb legyen a táncz-kedvelő fiatalság és a Selmecezeről kikerült Szépek részéről víg cigány zene mellett egy pár táncz is megjárta.

Végül elismeréssel kell kiemelnünk, hogy Selmeceze városa miveltebb közönsége a gyűlésen résztvevő idegenek számára vendégszerető előzékeny készséggel ajánla szállásokat s hogy maga a város is a kirándulásokhoz szükséges számos kocsit mindig díjtalanul állítja ki.

K. Bedő Albert.

Az erdővédek érdemében.

Erdőbirtokosok kiknek erdejük jókarbantartása szívükön fekszik, ily erdővédeket (kerülőket) szoktak felvenni és tartani, kik jó erkölcsi bizonyítványokkal, s némi erdőművelési- s gazdasági képességgel bírnak, mert csak ily egyének bírálhatják meg, mi kincs fekszik azon erdőben, mely őrizet végett kezükre adatott, és mennyire kelletik ezen vagyont a tolvajok s pusztítók ellen védeni.

Szép azon bizodalom, mellyel az erdőbirtokos erdőkezelőjét vagy őrzőjét megajándékozta, de nagy a felelőség is, mely ez utóbbiakra hivatásuk következtében háramlík; — Ha tehát egy részről megkívánatik a hűség, becsületesség s az erdőállapotáróli mindenkori felelés, más

részről igazságosan igényelheti a hűséges jóviseletű s szorgalmatos erdőkezelő vagy erdővéd ki az erdő mellett egészségét sőt életét is feláldozza, hogy minden úton pártoltassék s a törvény előtt óltalmaztassék.

De épen ezen szempontból kiindulva a mindennapi események után azon panasz merül fel, hogy sokszor az erdő mostoha gyermeknek tekintvén, annak öröszemélyzete is nem hogy a kellő tekintélyt, de a törvényhatósági óltalmat s pártfogást sem nyeri meg, és gyakran áll elő azon visszás eset, hogy az erdőpusztító némely hatóságnál csak mint kihágó, *) de korántsem mint tolvaj elösmerve, könnyű vagy épen semmi büntetést sem kap; — ellenben ha az erdővéd maga szigoránál s becsületeségénél fogva az erdeitolvajt ellenszegülés alkalmával szóval vagy tettel megbántja, mint gyalázatos közönséges rab, törvényhatóság elibe idéztetik, és többféle kelemetlenségek közt büntetés alá is vételik.

Ily esetekről tanúskodni nagyon is lehetne, de ez úttal az ilyenféle sérelmek részletes magyarázatját addig is még ez iránybani bővebb kérdések valaki által felnem állitattnak, csak némely hatóságok iránti kiméleltből is elhasztani szükségessé válik.

Tekintetbe vevén azonban azt, hogy az erdők nem csak az illető tulajdonosnak, de többféle tulajdonságaiknál fogva az egész országnak s nemzetnek szolgálnek; ohajtandó lenne, hogy az erdővédek kik az eféle országos kincset őrzik, minden illető hatóság előtt mint nyilvános őrzők (öffentliche Wachen, a mint az 1852-ik évi magas császári Patens kimondja s rendeli) tekintessenek, és törvénykezés esetében az erdőbirtokos vagy annak képviselője tudta nélkül rövid úton a község előljárósága által meg ne idéztessenek, vagy talán ártatlan létükre be ne fogatassanak; — mert az által egy részben az illető erdővédek, tökéletesen lehangoltatnak és elkedvetlenitetnek, de főképen az illető erdőbirtokosok szolgálák állomásróli véletlen eltávolítása által tetemesen megkárosittatnak, — másrészt pedig az erdőpusztítók vérszemet kapván ily alkalommal, s a törvényt úgy is csak írott malasztnak tekintvén, az erdők iránti ellenszenvükből és kiméleltlenségükből soha ki-

*) Ez a kártétel nagyságától függ.

nem vetközendnek; miből önként következik, hogy ha a becsületes s szigorú erdővédek, vagy is kikre oly országos kincs bizva van, s kik oly fáradságos állásra hivatva s mindennapi veszedelemnek kitéve vannak, ezentúl s jövendőben több oltalom s pártfogás alá mint eddig voltak, jutni nem fognak, az erdészeti szogálatról lemondani kéntelemek lesznek, és akkor előállhat azon szomorú eset is, hogy az erdők holmi hamislelkű, rosz s gonosz örököknek átadva, korántsem gyarapodásnak de csak pusztulásnak kitéve leendnek.

A fentebb mondottakból kitűnik menyire ismét kívánatos megyei erdőfelügyelők legfelsőbb helyről kineveztetése, kik az illető megyében hatáskört nyervén, a jóerkölcsű s becsületes erdőszelet egyéneket érdemük szerint pártfogolni s törvény oltalma alatt tartani köteleységüknek tartandják, mint szinte minden sérelem orvoslását kieszközölni el nem mulasztandják.

N.

Különfélék.

Hamuzsir termelés az Osztrák Monárcchiában. A hamuzsir egy sóegyveleg melynek fő alkatrészét a szénsavas káli képezi. Mennél többet tartalmaz ez útbiből (közönségesen 75%) annál értékesebb az.

A hamuzsirt majdnem kizárolag fa-hamuból, nevezetesen kemény fákból, és csak kivételesen nyerik fűnemű növényekből.

A hamuzsir egyrészt a házi tüzelésnél megmaradó hamuból, másrészt pedig akként készíttetik, hogy oly fák melyek az erdőn más-ként felnem használhatók hamuvá égettetnek. Ez utóbbi eljárás rendszeren csak akkor fizeti ki magát ha hamudús lombfák egész törzsekben a korhadás némi fokát elérve állnak rendelkezésre, mert azok csak ily állapotban hamvadnak el könnyen és adnak sok hamut.

Innen van tehát, hogy az erdei hamu csak az erdődús Magyar-Horváth- és Gácsországok, nemkülönbén Erdély Bukovina és Karinthia még kevésbé használt rengeteg bükk-erdeiben nyeretik, és a hamu égetés a használatlan erdők rohamos apadása miatt mindinkább megszűnik.

A tiszta bükk-erdőköl kerülő hamu a legjobb, mert az egész 98% szénsavas-kálit tartalmaz. Legroszabb a házi- különösen a lágyfa, hamu.

Az egész birodalom hamuzsir termelő képessége 500000 mázsára becsültetik, a valódi termelés azonban ennél sokkal kisebb.

Biztosan nem mondható mennyi hamuzsir készitetik évenként a birodalom egyes országaiban.

A lajbachi kereskedelmi kamara azt mondja, hogy az 1854—1856 évi időközben Kárinthiából évenként 8000 mázsa hamuzsir vitetett ki, mely részint házi — részint többnyire Horváth országból jövő erdei hamuból készült. Ugyan ezen kereskedelmi kamara 1861-ki jelentéséből az tűnik ki, hogy ott a hamuzsir termelés azóta tetemesen csökkent.

A magyarországi hamuzsirról a Pesti kereskedelmi kamara következőleg nyilatkozik:

Ezen áru az 1859 egész 1862-ik, az az három évi időközben oly forgalmat tett, melyet különben csak 5 6 év alatt szokott tenni.

A magyarországi hamuzsir termelés 1859-ben úgy az osztráktartományok mint a külföldről mutatkozó szükségletet jóval felülmulta, minek következtében ezen év vége felé a pesti hamuzsir árai, a kéért: 12 frt.; a kékesért: 14 frt.; és a fehérért: mázsánként 16 frtra szálltak.

Ezen hanyatlás, valamint az árak további csökkenésétől való félelem a hamuzsir készitést nyereségesnek többé nem mutaták, miért is az 1860-ki bevétel az előbbeni évinek alig felét érte el; ennek következtében az árak rögtön felszöktek — úgy, hogy ugyan azon év végével a kék hamuzsir 16 a kékes 19 és a fehér 20 frton kelt.

Az erre következő 1861-ik évben ugyan ismét tetemesebb mennyiségű hamuzsir hozatott a piacra, mindennek daczára azonban a már lábrakapott élénk üzlet akadályozá az árak csökkenését, sőt ellenkezőleg annyira emelé, hogy a kék hamuzsir 19, a kékes 20½ és a fehér 22 frtért vétetett.

A hamuzsir árak ily magason addig még soha sem állottak,

természetes volt tehát, hogy a hamuzsir készítés ismét mindenütt élénk lendületnek indult. Nagy termékenységet mutatott ez időtől fogva e tekintetben Erdélyország, s az innen való behozatalnak egyrészt, valamint az Amerikai háború következtében a minden gyáripar-ágakban beállott pangásnak másrészt, végre pedig az angol-szóda árának ezen utóbbi ok következtében való csökkenésének tulajdonítható, hogy a hamuzsir árak az 1862-ki év elején ismét alább kezdenek szállni és annak végén a kék hamuzsirért már csak 14 forint a kékesért 15–16 forint és a fehérért 18 forint jegyeztetett.

Az osztrák Monarchia még kevésbé használható erdőkbeni bővelkedése miatt még mindig több hamuzsirt visz ki mint be hoz.

A be- és kivitel az 1850–1860-ki évtizedben a következő volt

	Behozatal	Kivitel	
	vám mázsákban		
1851 . . .	10259	17356	
52 . . .	11489	14468	
53 . . .	11369	13172	
54 . . .	7010	31593	
55 . . .	6213	18870	
56 . . .	6939	14300	
57 . . .	10287	24288	
58 . . .	6753	25749	
59 . . .	5431	36267	
1860 . . .	5706	32505	
Évi átlag)	vám mázsákban . . .	8145	22556
	értéke forintokban . . .	97740	242008

E tíz évi kivitel tehát a behozatalt 14417 mázsával 144260 forint értékben fölül haladta. Megjegyzendő azonban, hogy ezen számokba némi kilúgozottan hamu is be van tudva.

Az „Österr. Vierteljahresschrift“ után.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő: **Vágner Károly.**

Főmunkatárs: **Divald Adolf.**

Selmecz, 1864. Nyomatott LORBER FERENCZ-nél.